ILLVST.MO ET EXC.MO PRINCIPI,

DOMINO

THOMAE ROSPIGLIOSIO

ARCIS S.TI ANGELI PRÆFECTO.

Illust.me & Exc.me Princeps,

Nter litteraria monumenta, quæ ad Historiam pertinent, nullum iucundius, vtilius nullum, commodiusq; Numismatis antiquis; in his enim Viri, præsertim Principes, quibus ob negotiorum molem, atque multitudinem non vsquequaque vacat, vno ictu oculi, Heroum, & Imperatorum, qui elapsis sæculis retrò fuere, vultus, habitus, resque fortiter, ac præclarè gestas recognoscunt, &, quæ deinceps gerant ipsi, peruident. Quando igitur Exc.a V.a oblectari se, capique hoc studio, mihi non ita pridem indicauit perhumaniter; Obseruatiunculas istas illi offero perbreues, quas in schedis meis reperi, obsequij perennis, quod Sanctissimo

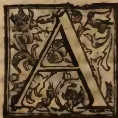
Domino Nostro CLEMENTI IX. patruo, & Ill.mis & Exc.mis Dominis Iacobo, & Vincentio fratribus V.a Exc.a, atque ipsi iam dudum detuli ex asse, certissimum argumentum. Id si libenter exceperit Exc.a V.a, mihi gratulabor, & animum, ingeniumque ad offerenda potiora efferam, & erigam. Deus Opt. Max. Sanctissimum Dominum Nostrum Pontificem Maximum, verè Optimum, & Exc.as V.as bono, ac decori Christianæ Reipublicæ natas sospitet, ac diutissimè fortunet. Vale è Cancellario Kal. Nouembribus MDCLVII.

Exc.æ V.æ

Deuot.mus & addict.mus Seruus,

Iosephus Maria Suaresius Episcopus Vasionensis, Vicarius Basilicæ S. Petri.

NVMISMA
PROBLEMA.

GITATVR nobile problema inter Æneam Vicum, & Sebaſtianũ Brizzum: iſte negat ea numiſmata, quæ inſigniuntur facie illa Anaglypha Imperatorum, vxorum, & filiorum, fuiſſe in vſu commercij.

1. Quia non eſt veri ſimile vulgari monetæ ſculptas fuiſſe eas Imperatorum facies; quas Romani numinum inſtar adorarent, & cum illis ad loca ſecedere turpia apud eoſdem Romanos eſſet capitale; vt patet ex Suet. in Tiberio; atqui per manus artificum viliorum traduci facies adorabiles quam indecorum eſſet?

De Numiſmatum, & moneta diſcrimine fusè Bouis p. 73. Hiſt. Arelatenſ.

2. Ob nimiam eminentiam Anaglyphi eſſent incommoda numerationi, atque adeò humanæ ſocietati, & commercio.

3. Quia erant elegantiùs excuſa, Anaglypho nimirum eminenti, & exculpto. In quo Anaglypho cudendo oportuiſſet Marculos ſignatorios ſæpius perfringi; vndè fuiſſet moneta, & Principi, & Præfectis monetarijs damno magis, quàm vtilitati.

Ab hac ſententia diſcedens Ænæas Vicus, arbitratur numiſmata ea, quæ antea deſcripſimus, fuiſſe apud Antiquos vulgarem monetam.

 1. Quia

1. Quia fuit in vsu apud omnes nationes, vt facies Principum inscriberentur Monetæ, à qua etiam appellationem hauriebant, vndè Darici, Philippici, à facie Darij, Philippi insculpta; vult Aristoteles in Politicis appositam monetæ faciem Principis tanquam fide iussorem, & vadem iusti ponderis, & legitimæ materiæ.

Apud Imperatores Græcorũ in vsu etiã fuit adscribi in nummis faciẽ Christi, quę adorabilis est.

2. Ea numismata, quæ sunt Anaglyphi eminentioris, adeò non impediunt numerationem, vt etiam iuuent, quia faciliùs ab inuicẽ separantur. adde quod sint ad vsum diuturniora, quòd facies Principis eminentior, sit etiam diuturnior.

3. Quòd attinet ad elegantiam, & ad marculorum freqnentem fractionem, eius est sententiæ, non excusa fuisse numismata, sed fusa, asseritque Lugduni repertos aliquando ex argilla conflatos monetarios modulos; quibus ita fusis adhiberentur marculi, vt ad absolutam, & expolitam elegantiam perducerentur facies Imperatorum in numismatis. Sed plura solerter eruditissimus Carolus Patinus in Isagoge Gallica Notitię num. c.3. ex l.28. D. de Vsufructu Numismata distinguens à nummis, etsi sæpissimè misceantur.

Dignitas Numismatum.

Post symbola & characteres Ægyptiacos, post historiarum monumenta litteris consignata, quæ omnia ignis fuerunt, temporisque spolia. Demum excogitatum est ijs instrumentis, actiones humanas committere, sine quibus humanæ

manæ ſocietatis commercia conſiſtere non poſſent, monetam intelligo, inuentum, quo nullum fuit minus ab initio, nullum maioribus incrementis ad gloriam Imperiorum processit: nihil ſiquidem vel Græca, vel Romana geſſit Reſpublica, quod ſpectandum ſibi, vel legendum non dederit Moneta.

Si Bella placent, in nummis apparent deſcripta vexilla, Trophæa; allocutiones, Triumphales currus, & arcus, armaturæ modus omnis, clypei, caſſides, ancilia, &c.

Si Religio placet, in nummis apparent facies Numinum antiquorum omnis generis, pax, felicitas, æternitas, pietas, Templa, Sacrorum omnium ritus, Deorum ſimulacra, aræ, vaſa, litui, funerum varietas, Apotheoſis.

Si placent Politica, in nummis viſuntur magiſtratuum faſces, ludi ſæculares, Theatra, Amphiteatra, Sellæ, Diademata, Tiaræ.

Quidquid tandem de primario illo populo celebrari potuit, aut ignorari à poſteris non decebat, in æternis numiſmatum tabulis aſſeruatur. Numiſmata ſiquidem ſunt illa memoriæ tabula adamantina, gloriæ perennis, & immortalis charta, illuſtris ara Mnemoſynes. Incluſum itaque in nummis nobile hiſtoriarum opus, atque adeò alibi collapſum reſtituunt numiſmata, & illuſtrant hiſtoriam antiquam.

Victura ſignauit imagine nummus,
Flamma triumphales ambuſſit liuida ramos,
Auratasque notas vis lethi infregit, & aui,
Naumachiæ, Circi, Templa, Amphiteatra, Coloſſi,
Nunc breuis immenſo Roma de funere puluis,

 Diues

Diues adhuc cornu fortuna reliquit in auro,
Viua renascentes cui spirat imago Quirites.
Mira fides Plutus Dis lumine cassus, in auro
Nunc oculos centum seu lynceus Argus adaptat,
Qui ceci ante Mide insanas errauit ad artes:
Nunc sedet ipse Sophon gremio, Phœbique Theatro
Spectat honorato spectandus & ipse metallo,
Ac docto loquitur facunda silentia vultu,
Dardanidum antiquos muto canit ære triumphos
præstantque Numismata chartis
Antiquo quo viuit Roma, metallo
Roma hic actu, sola alibi quo voce triumphat.

Origo & ætas Numismatum

DIuus August. 4. de Ciuit. ait placuisse Romanis, vt Argentinus Deus diceretur filius Æsculani quod ærea moneta argenteam præcessisset. pecuniæ signatæ vsum antiquissimum fuisse patet ex Genesi de Abrahamo, & alijs; formæ, & vsus facilitas à Seruio Romano Rege traxit originem, qui ouium, bouumque effigie signauit nummos, indeq; dicta est pecunia.

Iano tribuitur à plerisque origo signandæ pecuniæ, quòd in altera fronte nummorum adscriberetur eius caput, in altera verò fronte, vel nauis, vel pons, vel corona. Vide Athenæum, & Macrobium. licèt alij velint nauim appositam fuisse nummis Italicis, quod Saturnus naui vectus fuisset in Italiam.

Licebat Prætoribus, Quæstoribus, ac Legatis, nummos cudere in Prouincijs, ait Fuluius Vrsinus, & in ijs familiarum suarum gloriam chara-

cteribus symbolicis tanquam litteris sculpere, ita vt quod nobis sunt stemmata gentilitia, in quibus Galli familiarum suarum gloriam pingunt. Id Romanis essent numismata, in quibus adscriberent æternis pæne monumentis domesticæ gloriæ dignitatem.

De Materia Numismatum.

PRimus nummus fuit ex ære, vt diuitijs assignaretur pondus, sub quo mortales gemere docerentur. Nihil aptius certè potuit eligi ad numismata cudenda, quam metalla, seu commercij gratia, seu memoriæ conseruandæ, nam figurata metalla faciliùs circumferuntur, & difficiliùs deteruntur.

Alexander Seuerus necessitate compulsus ex Electro monetam cudit, hoc est miscuit quintam argenti portionem, in aureis quatuor, vt Plinio visum est loquenti de Electro, Gallis dicitur *Or bas*, *Or blanc*.

Caracalla cudit adulterina numismata, plumbum videlicet argento, vel auro illitum pro nummis exponens, ait Xiphilinus.

Numa ligneos, & scorteos cudit nummos, quem imitatus est Fridericus Ænobarbus, qui penuria pressus in stipendium militum scorteos nummos distribuit argenteo clauo suffixos.

Ferreis nummis dicuntur vsi Lacedæmonij lege Lycurgi, vt impedirentur pondere pecuniarum, nec eis sese onerarent. Dionysius Tyrannus stanneis nummis fertur vsus.

Materia communis Numismatum fuit apud omnes

omnes nationes aurum, argentum, æs, quòd æterna ſint metalla; ſtanno, & plumbo abſtinuerunt, quod vſu deterantur nimis.

De forma Numiſmatum.

IN Numiſmatum figuris tria potiſſimum videntur conſideranda. Et primò quidem occurrit frons prima Numiſmatis, in qua ſculpebatur, vt plurimum, facies Principis. Secundò auerſa frons, in qua ſymbolicis characteribus ſcribebatur gloria familiarum, vel Imperij. Tertiò, Epigraphę variæ, quibus Numiſmatis vtraque frons ſæpiſſimè coronatur.

De prima fronte Numiſmatum.

DIgniſſimum omnium ſpectaculorum ſub Cælo eſt humana facies, ideoque antiquitas vt illuſtrium virorum faciem faceret immortalem, auro, argento, ære immortaliter expreſſit.

Illuſtres animas, & quas ab imagine laudes.

Regij, & ſupremi iuris cum ſemper fuerit cudendæ Monetæ poteſtas, nemini vnquam licuit niſi Principi ſupremo faciem propriam imprimere Numiſmatum primæ fronti. Indè Darius punijt Aryadnem ex Herodoto lib. 4. Hiſtor. pag. 316. Ægypti Præfectum, quod auſus fuiſſet monetam cudere argenteam, cui propriam faciem impreſſerat. Eodem crimine Commodus damnauit Perennium, & Seuerus Plautianum. Vndè qui ambiebant Imperium ſecretò propria facie impreſſam monetam cudebant, quam dein-

deindè spargerent & publicarent. Exosi verò Imperatoris Numismata iussu Senatus semper recusa, & refusa sunt, vt eius facies absoleretur vel in nummis, quod Caligulæ, Neroni, Domitiano, Commodo, & Heliogabalo contigit.

Consulum tempore nulli licuit in nummis propriam insculpere faciem viuentis, sed Triumuiris Monetarijs A. A. A. F. F. constitutis licuit vel auorum, vel insignium virorum facies insculpere.

Dion. lib. 44. testatur Iulio Cæsari omnium primo concessum fuisse à Senatu Auctoritate publica, vt effigiem sui viuentis in nummis sculperet; quod admisit, exemplumque eius secuti sunt posteri Cæsares.

Vnum obijcitur, plurima extare Numismata, in quibus visitur facies, Iunij Bruti, Seruilij Halæ, Reguli, Marcelli, Syllæ, Dolabellæ, Pompei, Domitij, &c. Huic dubio multa reponi possunt, & primò quidem huiusmodi Numismata cusa fuisse tempore turbulento bellorum ciuilium, in quo licebat non quod legibus, sed quod libido, & potestas viribus parata indulgebat. Secundò, non cusa ijs viuentibus, sed fortè ab aliquo Triumuiro Monetario, cui Cæsares veniam dabant auorum suorum effigiem imprimendi, præsertim initio Imperij.

Aristoteles in Politicis asserit ideò impressas nummis Principum effigies, vt auctores essent subditis seu de materia, seu de pondere legitimo pecuniarum, cum id omnes sibi facilè persuadeant neminem ausurum violare nummum, in quo sit impressa maiestas Principis, cuius facies

sit

ſit ad inſtar ſigilli publici, inde eſt vt Imperatorum Moneta ſacra fuerit appellata. Imò quod adoraretur facies Imperatorum etiam in nummis, ſunt qui explicent illud Apoſtoli. Auaritia, quæ eſt Idolorum ſeruitus, de adoratione faciei Principum in nummis.

Adulterinæ pecuniæ conflatores, imminutæ maieſtatis rei ſemper habiti ſunt, non tam ob ſuppoſitum nummum, quam quòd dignitatem vultus Imperatorij fœdaſſe crederentur. Indè in Conſtit. Gratianus & Theodoſius. plectatur ſupplicio, qui æternales vultus, dum fraudibus ſtudet, duxerit violare.

Theodoricus Rex apud Caſſiodorum libr. 5. epiſt. 32. Monetæ debet integritas quæri, vbi vultus noſter imprimitur. Quid enim, ait, tutum, ſi in noſtra peccatur effigie, & quam ſubiectus corde venerari debuerat, manu ſacrilega violare feſtinet. Et infra ſit mundum, quod ad formam ſerenitatis noſtræ adducitur; claritas Regia nihil admiſit infectum, nam ſi vultus cuiuslibet puro colore depingitur, multò iuſtius metallorum puritate principalis gratia cuſtoditur; imago Principum ſubditos videtur paſcere per commercium.

Ea ſanè fuit gloria apud populos faciem in Monetis imprimere, vt Reges & Imperatores ſibi ſolis licere voluerint, cuius gloriæ tenaces adeò fuere Romani Imperatores, vt Regi Perſarum non concederent ſignare in auro faciem, ſed in argento dumtaxat, licet Francis Regibus id conceſſerint, vt habet Procopius.

Idem ius in Principibus, D. certè Ludouicus

ii bellum

bellum mouit contrà Ducem Britanniæ Petrum cognomine Maucler, seu malum Clericum, quòd contrà fœdus, quo cauebatur, vt candida dumtaxat, æreaque materia faciem signaret, auro signasset.

Imago Principum impressa fuit vario Numismatum generi monetario nimirum, honorario, munerario, indè ex monetario Dicti Darici, Philippici, Antonini, ex Vopisco in Aureliano, & in Euangelio. cuius est imago hæc?

Honorario Numismati.

AD Chilpericum Franc. Regem misit Tiberius Imperator Aurea Numismata quingenta, singula libraria facie propria notata. Cum Epigraphe: Tiberij Constantini perpetui Augusti: In auersa fronte currus & auriga. Epigraphe. Gloria Romanorum.

Henricus IV. Franc. Rex, Heluetijs Legatis fœdus renouaturis torquem singulis dedit quingentorum aureorum, cui appensum erat Numisma signatum facie sua. In auersa verò fronte erat Ara, cui innixæ binæ columnæ coronam sustinebant. omnia verò ramis palmeis, laureisque erant implicata. Ad basim Aræ programma. *Ex auro Francigena. Anno fœderis renouati effosso*. In ambitu Numismatis Chronologicum erat programma eius anni 1602. *Regis sacra fœdera Magni*.

Cusum fuit Numisma ab Herode, cuius prima frons exhibebat caput Antonij. hac Epigraphe. *Salomohc Melech. Salomon Rex*. In auersa

fronte

fronte templi Icon. Epigr. *Templum Salomonis*. Adulatoriè quasi Antonius esset alter Salomon Templi Restitutor.

Munerario Numismati.

APpressa facies Principum nummis potissimum in Inaugurationibus. Vndè ait Ammianus Marcellinus aureos nummos in vultum noui Principis aptarunt. Iustinianus in Nouell. soli Aurum spargere datur Imperatori, cui etiam soli contemnere præstat fortunæ fastigium. Argentum verò Consulibus largiri decens.

Vultus Heroum, & Deorum.

ROmæ galeatæ cum duabus Alulis virili specie apposita est effigies in nummis Consularibus, vt plurimùm, in prima fronte.

Præfecti Mònetarij Heroum imagines gentilitias apponebant, ita Calphurnia gens à Calpo filio Numæ originem trahens, Numæ vultum in nummis apponebat. Martius Philippus ab Anco Martio Rege, Anci Martij. Tituria Tatij Sabini Regis. Iulia, Veneris caput, Claudia gens, Claudiæ Vestalis. Cornelij, Africanæ, aut Nasicæ, Ciuitates vultus fundatorum apponebant in Numismatis, Tarentini Tarentis fundatoris Delphino insidentis; quod esset Neptuni filius. Tomitani Tomæ herois hac Epigr. τόμος κτίστης. In auersa fronte Herculem apponebant horum Genium tutelarem.

Viro-

MAgnesij affecti magnis beneficijs à Cicerone in prima fronte suorum Numismatum, caput eius apposuerunt, in auersa verò facie manum, quæ ciuicam coronam ferret; Allusum ad eam, quam meruerat Consul, eumdem honorem Tito Flaminio libertatis auctori Græci tribuerunt hac Epigr. T. Φ. Θ. Tit. Flam. Deus.

Coi Hippocratis vultum nummis apposuerant, Teij Anacreontis, Parij Archilochi, Crotoniatæ Milonis, Samij Pythagoræ, Tarentini Architæ, Smyrnæi, Homeri, Mitylenæi Sapphus, Athenienses Cynegiri, Gelon. Rex Siciliæ vxoris imaginem nummis apposuit, cui nomen Demarete, vndè nummus dictus Demaretius imo ipsa Demarete. Gergilij in Phrygia Sibyllæ eorum conciuis vultum. Alexander Seuerus Alexandri Magni faciem. Tiburtini, quòd absoluti essent in Senatu ex Lentuli Prætoris industria, eius faciem nummis insculpserunt: Caligula iussit apponi in nummis imaginem trium sororum. Agripinæ, Drusillæ, & Iuliæ Dearum habitu, omnes, cum cornucopiæ altera columnæ innixa Constantiæ Deam repræsentabat, altera cum patera pietatem, altera cum claue Fortunam. Item matris Agripinæ vultum apposuit memoriæ propagandæ gratia.

Vxor Gelonis Regis Damarete filia fuit Theronis Tyranni Agrigentinorũ Fazell. lib. 1. Decad. poster. de Reb. Sicul. c. 4.

De

REm infinitam aggredior explicandam, eas imagines nimirum, & characteres, qui in auersa fronte Numismatum adscribebantur à veteribus, seu Græcis, seu Romanis, seu Barbaris, qui characteres cum à sola ingenij libertate penderent, per se nullis terminis circumscripti, infinitum propè in numerum excreuerunt. Vti tamen commodius disputare de illa characterum infinitate liceat, eam ad definita capita reuocabo.

Et Primò, De sacris Deorum, Pontificum, ac sacrificiorum symbolis quæstionem instituam.

Secundò, De Politicis Magistratuum, ac Regum insignibus, de characteribus Ludorum, Coloniarum, & aliorum id genus.

Tertiò, De Bellicis Trophæorum terrestrium, & maritimorum insignibus.

Quartò, De nobilitatis Characteribus, & gentilitijs symbolis.

Quintò, De symbolis artis, & scientiæ Hieroglyphicis.

Sextò, De symbolis moralibus virtutum, & vitiorum.

PRÆLVDIVM.

GAbriel Simeon Florentinus arbitratur eos Characteres, qui appingebantur in auersa fronte Numismatnm, nihil aliud fuisse quàm symbola, quæ nos appellamus (*deuise.*) Quæ symbola si erant gentilitia, poterant arma, & insi-

insignia familiarum vocari; Indè in ea est Sententia de nostris stemmatis gentilitijs, nihil aliud ea esse, quam auersam numismatum antiquorum frontem: Alibi tamen dicit nos inopia laborare argumenti, qui in auersis numismatis appingamus sola stemmata, cum antiqui fuerint tam copiosi in appingendis symbolis, & Characteribus tam diuersis.

Apud Romanos crescente Magistratuum, quibus erat cura permissa cudendæ pecuniæ, ambitione, extremis Reipublicæ temporibus, familiarum honores apposuerunt Præfecti Monetarij in auersa fronte, vt symbola Sacerdotiorum, Magistratuum maiorum, Ludorum exhibitorum, Triumphorum, Templorum consecratorum; & aliorum id genus; cum antea dumtaxat apponerent symbola rei Monetariæ, aut Castrorum signa, vel Victoriam, vel Bigas, vel Quadrigas, indè nomen Victoriati, Bigati, &c.

Sub Imperatoribus, numismatis adscribebant omnes illustres casus; Vti sanitatem Principis per symbola Deæ Sanitatis; ita nuptias, concordiam, expeditiones militares, victorias. omnes demum casus seu bellicos, seu politicos.

De sacris auersi Numismatis Characteribus.

IN Siclo Iudæo excudebatur virga Aaron, & vas, in quo seruabatur Manna reconditum, in memoriam cælestis vtriusque beneficij, & præstiti sibi Sacerdotij. Epigraphe: *Siclus Israel.* & vasi impositum Aleph, quod per se solitariè positum significat vel Adonai, vel Iehoua.

Semiſiclus, in cuius altera facie adſcribebatur radix Balſami, in altera Palma arbor. Vtraque ſymbola prouinciæ Paleſtinæ, vel potiùs Circumciſionis, nam folia Palmæ in figuram cultri finguntur à natura, & Balſamum vt colligatur incidi debet arboris cortex non ferreo, ſed lapideo cultello. Vndè huic Semiſiclo erat Epigraphe: *Tempus circumciſionis*.

Item in alio Siclo prima frons guttum habuit, & lanam, ſymbola Sacerdotalis vnctionis. In altera fronte torquis Regius varijs vnionibus diſtinctus erat, ex multiplici nimirum Regum, & Virorum illuſtrium ſerie, vt creditum Villalpandæ, totiuſque Sicli ſymbola denotant Pontificalis, & Regiæ dignitatis apud Iudæos concordiam.

In nummo Iubæ Africæ Regis apponebatur Ara, cui ſerpens erat implicitus. Epigraphe. *G. T. M.* id eſt, *Genius Tutelaris Mauritaniæ*.

Æternitas Auguſta altera manu Solem, altera Lunam prefert in Hadriano.

Prouidentiæ Deorum fulmen adſcriptum, quod eſt ſymbolum ſupremæ auctoritatis; Item Character eſt celebritatis, & auſpicium rerum illuſtrium; vndè Ægyptijs amplitudinem gloriæ, & famæ toto orbe diffuſæ ſignificabat fulmen. Conſiliarium etiam dicitur fulmen, quòd eo præſagiantur principibus rerum euentus, in Antonino.

Antoninus Philoſophus Imperator fulmen tenens à Victoria in Nummo coronatur ſeu æmulus Iouis, ſeu debellatis, ac fulminatis Marcomannis.

D. Paulina vxor Maximini in cælum rapitur Pauone, ſicut Fauſtina, in auerſa fronte numiſmatis.

Solebant Principes ſpeciem affingere ſibi eius Dei, vel Genij, cui eſſent peculiariter addicti. Ita Antonius fingebatur in Numiſmate, Bacchi ſpecie hedera coronati. Auguſtus Apollinis, Commodus Herculis, Antiochus Epiphanes Dionyſij.

Dij Tutelares adſcripti in Numiſmatis, vt Pallas à Domitiano, & Antonino Philoſopho, & Caracalla. ita Hercules à Commodo, & Maximiniano, Romulus ab Hadriano, Iupiter à Diocletiano, Apollo à Gallieno.

Ita omnes ij Imperatores, qui in Aſia res feliciter geſſerant, aut Imperium obtinuerant, Solem Orientalium nationum peculiarem Deum coluiſſe notantur. Ideò ſæpiùs Sol nummis adſcriptus inuenitur his titulis, *Solis æterni*, aut *Comitis Augusti*, aut *Propugnatoris*, vt in nummis Valeriani, *Conſeruatoris*, vt in nummis Æmiliani. *Prouidentia Deorum*, vt in nummis Aureliani *Soli inuicto*, vt in nummo Quieti Tyranni; in quo eſt adſcripta imago Solis nudi radiati Orbem tenentis, ad cuius pedes ſedet captiuus.

Conſecrato Veſpaſiano caput eius nummo appoſitum cum hac Epigraphe: *D. Aug. Veſpaſ.* reliqui tituli obmittuntur, quod excellenter in titulo Diui omnes humani tituli contineantur.

Galba, quòd eſſet auctus honoribus à Liuia, nummos ſuos ſignauit Liuiæ imagine, haſta pura, & patera inſigni hac Epigraphe; *Diua Auguſta*.

Iuſtinus lib.L. voluit antiquos coluiſſe haſtas pro Dijs; atque adeò ſolebant illæ adhiberi Deorum ſimulacris, vt in Cęſaribus Conſecratis.

Auguſtæ & Reginæ conſecratæ colebantur in nummis ſub imagine alicuius Deæ; Ita Cleopatra ornatu Dianæ ſe nummis appoſuit. Iulia Seueri vxor ſpecie Lunæ aurigantis hac Epigraphe; *Luna Lucifera*. Sabina Hadriani ſpecie Iunonis. Fauſtina filia ſpecie Veneris. In nummis autem vt plurimùm capita Auguſtatum Conſecratarum intra Lunæ ſemicirculum ſculpebantur.

Tanti fecit Cæſar Pontificiam dignitatem ſuo maximo labore partam, & periculo, vt ſymbola Pontificia in nummis ſuis plerumque ſculpi iuberet; cuiuſmodi ſunt capeduncula, guttus, lituus, aſpergillus, ſeceſpita, albus galerus, patera, caput velatum, &c. In eius item nummo reperitur Elephas cum Dracone, vterq; Conſecrationis typus, Elephas quidem (vt habetur apud Suetonium in Claudio), Draco Heroibus Conſecratus, vt patet ex Plutarcho in Cleomene.

Phœnix Orbi ſtellato inſiſtens capite radiato in nummo Conſtantij fidem reſurrectionis in Chriſto teſtabatur, & nouam in Cælo gloriam hac Epigraphe; *Felix temporum reparatio*.

In numo Titi apparet Vrna Columnæ impoſita inter duas Lauros. Vrna eſt cinerum Veſpaſiani patris poſt Conſecrationem poſita inter Lauros.

Vota pro ſalute Principum numiſmati ſignata, ita poſt recuperatam Auguſti valetudinem ſculpta in auerſo numiſmate, Corona quernea, ſeu

ſeu Ciuica Ioni ſuſpenſa, quaſi Principis ſalus ad Deos potiſſimum referatur.

Idem Auguſtus in expeditione Cantabrica fulmine appetitus vouit Templum Ioui Tonanti, & numiſmati appoſuit. Vide Horat. lib. 3. in Ode Cælo Tonantem credidimus Iouem.

De Politicis Magiſtratuum, ac Regum Inſignibus, & Characteribus, Ludorum, Coloniarum, & aliorum id genus.

AEgypti Reges nummis adſcribebant Silphium, & Siſtrum ipſorum inſigne, ſicut & Hieronymus Siciliæ Rex fulmen. Item in nummis Imperatorum viſitur in Clypeo Caligulæ circulus ornatus alternatim Lunæ, & Stellarum figuris. In Hadriani Clypeo apparet eques conficiens Chimęram, in Clypeo Taciti Imperatoris eques præceps, in Clypeo Probi pugna equeſtris. In Clypeo Alexij Comneni Aper.

Piſo Ædilis ab Auguſto creatus Annonæ curandæ Præfectus nummis ſuis appoſuit Cererem, & Saturnum, tamquam agri colendi doctores, & Genios agriculturæ, quibus addidit & ſpicas tamquam inſignia Præfectorum Annonæ.

T. Cariſius III. Vir è Torrentio in Sueton. Aug. pagina 1362. exhibente nummum, cudendæ Monetæ Præfectus ab Auguſto, non modò ſymbola Pręfecti Monetarij (hoc eſt) forcipes, malleos, incudes, pileum Vulcani, ſed etiam, vt Auguſto adularetur, appoſuit in

nummis aliquando Sphingem, qua vtebatur Augustus in annulo sigillari, aliquando portam Ciuitatis, quod Augustus in Lusitania ædificasset Emeritam, &c.

In nummis Augusti adscribitur Sphinx, qua notabat ab omnibus difficillimis negotijs sese expediuisse, sicut Sphinx explicabat omnes nodos ingenij.

Ex nummo Vespasiani licet colligere formam Fortunæ Aureæ Imperatorum, quę tradebatur successori ad Imperium. Insistitit illa Basi cum cornucopia, & clauo. hac Epigraphe: *Fortuna Augusta*.

In nummo item Vespasiani, tradit ille filio Tito Orbem, hoc est Imperium.

In nummo Pertinacis mulier est stolata, quæ recipit de Cælis delapsum Orbem, quo indicabat ille Imperator se Deorum prouidentia Imperium accepisse.

In nummo Traiani Iupiter est adscriptus cum fulmine, & pallio, quo tegit, & tuetur Traianum, quo significabat Principes esse sub Iouis tutela.

Valentinianus iunior stat in Triremi Angelo ad clauum sedente, hac Epigraphe, *Gloria Romanorum*; qua portendebat gloriam Principis Christiani esse regere Imperium nutu Dei.

In nummo Placillę Theodosij vxoris sedet Victoria in medijs spolijs, quæ in Clypeo ad Palmam appenso adscribit, Christus, Epigraphe numismatis est: *Salus Reipublicæ*. quo denotat Christi protectioni & Victoriam, & Reipublicæ salutem deberi.

In

In nummo Seueri adſcriptæ ſunt effigies duorum Liberorum,hac Epigraphe. *Aeternitati Imperij*. Verum ſpes patrem fefellit.

Fortuna cum Cornucopia, & prora adſcripta in nummo Veſpaſiani, hac Epigraphe : *Fortunæ reduci*. Deſignabat appulſu Veſpaſiani ad Imperium redijſſe apud Romanos fortunam & felicitatem.

Typus Rheni,quo deueherentur neceſſaria,vel, qui Romanos ab Barbaris diſterminat, & tuetur, in nummis adſcriptus hac Epigraphe : *Salus Prouinciarum*.

Interfectorum Cęſaris nummi continebant in altera facie caput Libertatis, in auerſa fronte Victoriam, quę Romam ſedentem coronaret.

Cęſar Inſtaurator Corinthi adſcribebat nummis Bellerophontem Pegaſo inſidentem, ac pugnantem cum Chimæra, quod erat Corinthiacæ ciuitatis inſigne. Item appingebat nummis aratrum, vaccam, ſigna militaria, vexillum Cohortium, & Aquilam Legionariam, & decempedam, quæ ſunt ſymbola Coloniæ deductæ.

In Caſſia gente boues iugati apparent, tamquam ſymbola Colonię deductę.

Auguſtus Reparator Neapolis, quam in vrbem Coloniam deduxerat, notabat nummos effigie Sirenes Parthenopes, quod eſt ſymbolum, & inſigne illius ciuitatis.

Commodus in nummo, Herculis habitu iuuencos iungit, hac Epigraphe : *Herculi Romanò conditori*: Nimirum Romam immortalem, & fortunatam Coloniam Orbis terrarum appellauit, volebat enim ſuam eſſe Coloniam, inquit Dio Caſſius.

In nummo Hadriani, Agricola tenet aratrum dextera, anchoram finiſtra, hac Epigraphe. *Tellus ſtabilita*. Quod pacato orbe Hadrianus reddidiſſet honorem agricul turæ ſtabilem.

In eiuſdem nummo Imperator togatus adſcribitur dextra ſubleuans mulierem genuflectentem, & Turriti capitis orbi innixam, hac Epigraphe; *Reſtitutori Orbis Terrarum*. Eo nimirum deſignabatur tellus, cuius oppidis Imperator Hadrianus beneficia multa contulerat. Nullus enim Principum ferè (inquit Spartianus) tantum terrarum tam celeriter peragrauit, vbiq; beneficus.

Imperatores initio Imperij cudebant nummos, in quibus adſcripta corona Ciuica his litteris in medio S.P.Q.R. hac Epigraphe; *Ob Ciues ſeruatos*. illi ſiquidem optabant à clementię laude, & paternæ curę auſpicari Imperium. Vndè & titulum Patris Patriæ affectabant. In nummo Augusti ſimulacrum pacis apponitur alatum, quod Caduceo tangit caput Serpentis, hac Epigraphe; *Paci Auguſtæ*.

Templum Iani à ſe clauſum, Auguſtus nummis ſculpi iuſſit, in auerſa autem facie appoſuit Orbem, hinc, & hinc ramis Laureis vinctum; in ſymbolum pacis comparatę bellicis victorijs, hac Epigraphe; *Paci perpetuæ*.

In nummo Antonini Philoſophi Pax, altera manu cornucopię, altera protendit facem, qua cumulum armorum accendit, hac Epigraphe; *Pax Auguſta*.

In nummo Hadriani, Concordia ſedet, vt ſecura, pateram tenet vti Pacis cum Dijs conſiliatrix. Spolijs, & cornucopię innititur, vt mater victo-

Victoriarum, & felicis affluentię.

Ludi Sęculares symbolis Dianę, Apollinares Apollinis, Cereales Cereris in nummis exprimebantur. Cæsar, quod Taurum primus in spectaculum exhibuisset, Tauri imagine signauit aliquando nummos.

In nummo Tetrici Imperatoris Tyranni, Typus Lætitiæ adscribitur, quæ gerit dextra manu Diadema, sinistra verò Anchoram, hac Epigraphe; *Lætitia Augusta*. Diadema seu Corona est symbolum Lætitiæ, quod lætantes coronati incedant; indicabat ille Tyrannus se assumpto Imperio fundaturum Lætitiam publicam.

Forum suum nummis expressit Traianus, & Pontem in Danubio ædificatum. Item quòd Pontinas paludes siccatas strauisset, & curribus peruias fecisset, apposuit in numismatis suis mulierem humi procumbentem, quæ rotam teneret, & arundinem; Prouinciarũ symbola aliquando in nummis adscripta, vt Africanæ, quod erat in prima fronte numismatis, adscribitur caput mulieris Galeatę Elephantino capite; iuxta ponitur spica & aratrum; in auersa autem fronte Hercules. In alio nummo Augusti; Pegasus est symbolum Africæ, vt habet Gozius.

In nummo Traiani Camelus, & thuris ramus, est typus Arabiæ Prouinciæ.

In nummis Hadriani ramus Oleæ & Cuniculus, quorum feracissima est Hispania, est typus Hispaniæ Prouinciæ.

In nummo Decij, Dacia Prouincia baculo sustinet caput Equinum, in signum bellicæ gentis.

Peloponnesij Testudinem adscribebant num-

mis,

mis, hinc dictus Chelon nummus. Athenienses Noctuam symbolum Mineruæ sapientis, indè lusus serui Gylippi Laconis. Multas Noctuas cubare sub tectis. quod Gylippus esset depeculatus publicam pecuniam, quam Lysander fuerat deprędatus Athenis, eamque sub tegulas tecti abscondisset. Vide Plut. in Lyc. Item Athenienses apposuere Bouem in nummis ex instituto Thesei ob memoriam Minotauri à se occisi, aut Tauri Marathonij, aut quod docuisset Athenienses Politiam, & cultum agrorum.

Argiui Lupum, & murem in diuersis; Rhegini leporem, Dardanij gallos pugnantes, Tenedij securim, Træzenij Tridentem, quod Neptunum religiosè colerent. Cephalenij equum. Locrentes Hesperum Stellam, Chij Sphingem eorum insigne, & Homerum sedentem, ac tenentem manu Iliadem, Smyrnæi Melam fluuium vasi innixum, iuxta quem natus fertur Homerus. fluuius autem altera manu Laurum, altera Lyram tenebat. In auersa verò fronte Victoriam, quasi de alijs ciuitatibus, quæ de Homeri natalibus gloriantur, Victoriam retulissent. Coi inscribebant in nummis baculum Serpente circumuolutum, quod erat insigne ciuitatis, cuius tutelaris erat Æsculapius.

De Bellicis Trophæorum Terrestrium, & Maritimorum insignibus.

VIctoria multipliciter exprimitur. In nummis aliquando Trophæum coronat; aliquando altè volans videtur coronam impositura Duci.

Duci. Alias Duci ſtanti, & loricam calcanti; vel clauum, ſi ſit Maritimum prælium, tenenti porrigit coronam, aut Palmam, vel Laurum.

In nummo Cæſaris, in prima fronte Mineruæ caput, in auerſa Victoria. Eſt enim Victoria Mineruę parhedros.

In nummo communi Veſpaſiano & Tito, Victoria baſi inſiſtit, ex qua aſſiliunt duo angues. per angues inuidi deſignantur, quibus inuitis victoria ſe potitos ſignificabant, aut angues prudentiæ ſymbolum, qua Victoriam & Triumphos, & gloriam in tuto ſe collocaſſe deſignabant. vel etiam concordia ſua.

In nummo Poſthumi, Hercules coronam imponit Poſthumo loricato. quo deſignabat, ſe Victoriam adeptum eſſe auctore Deo, & fortitudine ſua, æternumque duraturam, vt indicabat Epigraphe: *Æternitas Auguſti*.

In nummo Aureliani, in auerſa fronte, Laurea Corona hac Epigraphe; *Temporum felicitas*.

In nummo Antonini Philoſophi, Virtus Bellica nudo brachio Ancile ſuſtinens, & altero Victoriolam. quo deſignabat aperto Marte ſe velle Victoriam conſequi, nec indulgentia fortunæ, ſed ſua virtute euectum ad Imperium.

In nummo Conſtantini Magni, item & Iuſtiniani, ſedet Imperator manu geſtans Globum, cui victoria inſiſtit, coronam capiti Imperatoris imponens, quaſi victori Orbis.

In nummo Tiberij, Victoria inſidet Orbi ſtellato, quod victoria de Cælis detur, ſedet autem vt eius æternitatem ſignificet. Sedet in Orbe ſtellato, quod adeò glorioſa ſit, vt vnà cum ſtellis

ra.

radios per Orbem diffundat.

Sylla ſculpſit in nummo Orbem quadruplici Laurea corona circumdatum, ob quatuor eius Triumphos de Græcia, Aſia, Ponto, Mithridate.

Tanti fecit Pompeius Præfecturam Maritimam, nihil vt frequentiùs in eius nummis inueniatur, quam ſymbola maris, vel Neptunus cum Tridente, vel Triton inequitans feris marinis, vel Acroſtolia, Roſtra, Delphines, Trophæa Maritima.

In nummo Agrippæ, qui ſub Auguſto tantum mari potuerat. Neptunus Delphinum porrigit. In nummo Pompei, ponuntur ſymbola traditi Maritimi Imperij. Sceptrum, videlicet, inter Aquilam, & Delphinum.

Alemannia ſedens, & lugens iuxta Trophęum Conſtantini, hac Epigraphe: *Gaudium Romanorum*.

In nummo Tetrici, & Floriani, Iupiter ſedet, manuque ſuſtinet Victoriolam. hac Epigraphe: *Ioui Victori*. Victoriam ex ſymbolo in Deum referunt.

De Nobilitatis Characteribus, & gentilitijs Symbolis.

IN nummo Antonini Philoſophi in prima fronte facies Commodi, in auerſa ponitur Spes, hac Epigraphe: *Principi Iuuentutis*. cuſum, videlicet, numiſma viuente patre. Ita Diadumeni, Maximini, Philippi iuniores.

Porcia gens gloriatur lege lata ne liceat verberibus afficere ciuem Romanum, vnde notabat

num-

nummos imagine Magistratus cuidam pileum imponentis. hac Epigraphe : *Prouoco*.

Reges Macedoniæ Clauam & Leonem apposuere numismatis, originis suæ ab Hercul deductæ indices.

Clauus nauis communis fuit nota numismatum gentis Corneliæ, Papia gens orta Lauinio notabat nummos Lupo, vel Aquila, vel Serpente, quæ erant insignia illius ciuitatis.

Sicinia gens in memoriam Sicinij fortissimi Romanorum, notabat primam nummorum frontem capite Deæ Fortitudinis. hac Epigr. *Fort. P. R.* id est, *Fortitudo Populi Romani.* auersam vero frontem signabat Claua, & Leonis spolio, vel coronis, palmis, Trophæis, & donis militaribus.

In nummis Valeriæ gentis apponebatur Galeata Siren cum hastis & clypeo. In eadem quod à Sabinis oriunda esset. illique à Pelasgis, quorum mos fuit, vt vnum tantum pedem armarent, vt patet è Macrobio, in Virgilium 7. Ideo gens Valeria signabat nummos Marte, qui alterum tantum pedem armatum haberet.

Vibia gens à Sicilia oriunda, signabat Cereris symbolis, aratro nimirum, spicis, tædis, curru tracto à serpentibus, porca, quæ ei sacrificabatur, & persona ob Ludos Cereales.

Nobilitatis Typus apparet in nummo Getæ, paludamento insignis hastam fert, & statuam velut stemma maiorum.

Gens Cæcilia à verbo Græco ἀκέομαι medeor à medicis orta, nummis adscribebat imaginem Sanitatis, & Salutis.

Æmylia gens signabat nummos imagine Æmy-

lij lepidi, qui Ptolomęi pueri Regis capiti coronã imponeret. hac Epigraphe: *Tutor Regum.* Quod & Ptolomęus moriens tutorem reliquiſſet filio Populum Romanum, qui ad hoc munus deſtinauit Æmylium Lepidum.

Claudia gens ſignabat imagine Claudij Marcelli Opima ſpolia ferentis, vel Claudiæ Veſtalis, quę patrem Triumphantem, à Tribuno Plebis curru detractum eripuit, & currui reddidit.

Cæſaris nummi pleni ſunt, vel ſtella Veneris, vel capite Veneris, vel Ænea cum Anchiſe, vel Palladio.

De Symbolis Artis, & Scientiæ Hieroglophius.

SAmij in nummo Pythagoræ Sphærum appoſuerunt, in qua ſtellam Veneris virga tangeret Pythagoras; quod dicat Plinius eius ſyderis rationem primum Pythagoram inueniſſe.

Tarentini in nummo Archytæ Cubum, & Cylindrum appoſuerunt, quorum dicitur auctor à Laertio.

In Carbonis nummo apponitur claua Herculis deſinens in Caduceum.

In Pomponia gente frequentibus Muſarum figuris notantur nummi, Euterpe bifronte Tragœdiæ Præſide. Item Herculis Cythara canentis, Claua interim quieſcente.

Titia gens Pegaſo notabat nummos, ob Titium Poetam inſignem eius familiæ, qui floruit ſub Tiberio.

Principis prouidentiſſimi Sapientia Columna

Co-

Corinthiaca, cui insidet Noctua; Constantis Imperatoris filij Constantini Sapientiæ symbolum, ad columnas reclinentur, hasta, clypeus, galea; Perindè atque si arma se submitterent Sapientiæ, aut quod sapientiæ debeat esse iuncta virtus Militaris.

De Symbolis Moralibus Virtutum, & Vitiorum.

IN Herennia gente numismatis auersa frons Æneam habet, qui vehit humeris patrem; in prima verò fronte Virginem, hac Epigraphe, *Pietas.*

Pietatis imago in numismate Pompeij cognomento Pij, Virgo baculum sinistra, dextra porrigens annulum. Item in eiusdem nummo duo fratres Catanenses.

In lecto reclinatum fulmen supremi Imperij telum, in nummo Titi clementiæ typus est.

In nummo Antonini Philosophi Clementia pateram tenet, & sinum pandit, velut asylum referans oppressis. Item in eiusdem nummo clypeata Pallas tutelare huius Principis Numen.

In Carthaginensium nummo Iuno Tyria, seu Cælestis insidens Leoni sursum erecto, dextera fulmen, sinistra hastam puram tenet, hac Epigraphe: *Indulgentia Augusti*. Iuno Dea tutelaris Carthaginis ponitur pro ipsa ciuitate. Seuerus Imperator habitus vt Deus ab Afris ob eius in eos indulgentiam.

Adtexenda plura non censui, ne tædium parerem, tum quia hunc gustum præbuisse satis duxi.

Ap-

Appingendum tamen, nondum liquere quid ſignificent in pleriſque Nummis Græcis Imperatorum notæ Γ. ſeu L. in verſæ, & IA. IB. IΓ. an numerum annorum, quibus inierant, gerebantque Magiſtratum Monetales Præſides? vt Angelonius in Traiano p. 103. opinatur, L. explicans annum; an verò imperij? vti vult Triſtanus Tom. 3. Commentar. Hiſtoric. p. 214. in Vaballatho. & ſequuti videntur eos, qui Λ diuinarunt λυκάβαντα, id eſt, annum; Eſſe annorum numeri Notam circumductam ſenſit Caſaubonus in Sueton. Auguſtum cap. 87. at Ioſephus Scaliger in Chronicon Euſebij putat eſſe numerum Indictionum Iulianarum, Hadrianarū, Antoninianarum, Aurelianarum, Conſtantinianarum. Itaque Ampliandum. Tantumque Nummographorum, qui fuerunt, ſubtexo indicem, ſeruata ſerie litterarum, à quibus initium nominum ducitur.

---

1. *Angelonus.*
2. *Ioannes Annius Viterb.*
3. *Antonius Auguſtinus.*
4. *Ioannes Camers.*
5. *Guilielmus du Choul.*
6. *Cyriacus Anconit.*
7. *Sebaſtianus Brizzus.*
8. *Hubertus Golzius.*
9. *Gorlæus.*
10. *Gualterus.*
11. *Antonius Gueuarra.*
12. *VVolfangus Lazius.*
13. *Pomponius Lætus.*
14. *ClaudiusMenetrius*
15. *Adolphus Otto.*
16. *Petauius.*
17. *Antonius le Pois.*
18. *Ioannes Pontanus.*
19. *Ioannes Sambucus.*
20. *Ioſephus Scaliger.*
21. *Gabriel Simeonius.*
22. *Iacobus Strada.*
23. *Octauian.*
24. *Triſtanus Sanctamant.*
25. *Æneas Vicus.*
26. *Fuluius Vrſinus.* &c.

FINIS.